

Bijlage 3: Stadspas

De stadspas is een digitaal of fysiek middel waarmee inwoners met een laag inkomen eenvoudig gebruik kunnen maken van minimavoorzieningen, zonder dat zij steeds aparte aanvragen hoeven in te dienen. Op dit moment maken veel inwoners geen gebruik van bestaande voorzieningen, terwijl zij hier wel recht op hebben. Een stadspas kan regelingen onder voorwaarden automatisch beschikbaar stellen, waardoor de administratieve drempels worden verlaagd en de regelingen toegankelijker worden voor de doelgroep. Ervaringen elders tonen aan dat een stadspas een effectief instrument kan zijn om de deelname aan gemeentelijke voorzieningen aanzienlijk te vergroten.

Waterland biedt diverse minimaregelingen aan om inwoners met een laag inkomen te ondersteunen. Een belangrijk knelpunt is het lage bereik van deze regelingen. Niet alle inwoners die in aanmerking komen, maken er gebruik van. Dit kan verschillende oorzaken hebben, zoals onbekendheid met de regelingen, administratieve drempels, beperkte omvattendheid of terughoudendheid bij het aanvragen van voorzieningen.

Om dit probleem aan te pakken, is naar aanleiding van een motie onderzocht of een stadspas kan helpen bij het verbeteren van de toegankelijkheid van minimaregelingen.

De invoering van een stadspas vraagt een aanzienlijke financiële en personele investering. Daarom wordt op dit moment niet voorgesteld om een stadspas in te voeren, maar is het onderwerp wel vastgelegd in bijlage 1, zodat deze in de toekomst mogelijk opnieuw kan worden overwogen.

- **Doel en mogelijkheden van een stadspas**

Een stadspas kan meerdere doelstellingen hebben maar is in primair bedoeld om het gebruik van bestaande minimaregelingen te vergroten. De pas zelf introduceert geen nieuwe regelingen, maar faciliteert deze en kan leiden tot aanvullende samenwerkingen en kortingen bij lokale aanbieders. De invoering van een stadspas in Waterland kan verschillende vormen aannemen:

Ondernemerspas – een kortingspas voor lokale winkels en horeca, toegankelijk voor alle inwoners, gratis voor minima.

Voorzieningspas – een pas met tegoeden voor bestaande minimaregelingen zoals sport en cultuur.

Regionale samenwerking – aansluiting bij een bestaande stadspas van een andere gemeente.

Bij de ontwikkeling van een stadspas moeten de volgende uitgangspunten worden gewaarborgd:

Toegankelijkheid – de pas moet regelingen makkelijker bereikbaar maken voor inwoners.

Uitvoerbaarheid – de uitvoering moet eenvoudig blijven en niet leiden tot een zware administratieve last.

Financiële haalbaarheid – de kosten moeten binnen de financiële kaders van het minimabeleid passen.

1. Ondernemerspas

De ondernemerspas is gericht op economische stimulering en sociale participatie. In Waterland zou deze pas een digitale variant van de Waterlandbon kunnen zijn.

- **Kenmerken:**

- Biedt commerciële kortingen bij lokale winkels, horeca en culturele activiteiten.
- Gratis voor minima, te koop voor andere inwoners.
- Verlaagt na uitbreiding het stigma op minimaregelingen en bevordert de lokale economie.

- **Beperkingen:**

- Weinig directe aansluiting op armoedebelid.
- Gericht op economische stimulering en minder op het bundelen van sociale regelingen.
- Veel relevante winkels bevinden zich buiten Waterland, waardoor afspraken met ondernemers in andere gemeenten nodig zijn.

- Digitalisering en beheer van de pas brengen extra kosten met zich mee, terwijl lokaal rendement beperkt is.
- Minimavoorzieningen kunnen pas na doorontwikkeling op de pas gezet worden.

Deze passen zijn vaak een voortzetting van winkeliersinitiatieven en hebben ook tot doel de lokale ondernemers te steunen. Het gaat dan vooral om winkels die non-food producten verkopen zoals fietswinkels, supermarkten, kringloopwinkels, boekwinkels, kledingwinkels, horeca, theaters en bioscopen. Veel van deze winkels zijn niet in Waterland gevestigd en daarvoor moeten we in andere steden met ondernemers afspraken maken. Daarmee schiet de pas zijn doel voorbij. De extra kosten die digitalisering van de pas met zich meebrengt, zijn lokaal nauwelijks terug te verdienen. De belangrijkste leverancier van gemeentelijke ondernemerspasssystemen, Groupcard, is in juli 2025 failliet gegaan.

2. Voorzieningenpas

Deze variant richt zich op het toegankelijker maken van minimaregelingen door ze als tegoeden toe te kennen aan minima.

- **Kenmerken:**
 - De pas richt zich volledig op armoedebelid en is vooral bedoeld voor minima.
 - Tegoeden kunnen worden gebruikt voor sport, cultuur en maatschappelijke participatie.
 - De regelingen kunnen met de pas zonder tussenliggend papierwerk ingezet worden. Voor bijstandsgerechtigden kan deze pas ambtelijk toegekend worden; er is dan geheel geen aanvraag nodig.
 - Minima kunnen bepaalde producten zoals fietsen of sportbenodigdheden via een webshop bestellen.
- **Beperkingen:**
 - De pas vraagt ambtelijke capaciteit voor beheer en uitvoering.
 - Structurele kosten liggen tussen de € 30.000 en € 40.000 per jaar voor beheer en verstrekkingen.
 - De verhouding tussen het aantal passen en de overhead is zeer ongunstig bij een laag aantal passen en inhoudelijk beperkte regelingen zoals in Waterland.
 - Inwoners zonder bijstandsuitkering moeten alsnog een aanvraag indienen om (het aanbod van) de pas te krijgen.

3. Samenwerken met de Regio

Een andere optie is samenwerking met een bestaande of een in ontwikkeling zijnde stadspas in een andere gemeente, zoals Purmerend, Dijk en Waard of Amsterdam.

- **Kenmerken:**
 - Aansluiting bij een bestaand systeem verlaagt ontwikkelingskosten.
 - Waterlandse minima kunnen gebruikmaken van het bestaande aanbod van een grotere stadspas.
- **Beperkingen:**
 - Purmerend wil de stadspas eerst zelfstandig ontwikkelen en evalueert over twee jaar de opties tot samenwerking.
 - Dijk en Waard (Zaffier) onderzoekt de mogelijkheid tot uitbreiding naar kleine gemeenten en komt rond de zomer met een voorstel, waarbij rekening wordt gehouden met de beperktere financiële middelen van de regiogemeenten. Wij werken voor de BBZ al samen met Zaffier.
 - Amsterdam eist aansluiting van de gemeente bij hun minimabeleid, wat leidt tot structurele aanpassingen in Waterland. Vooral de uitbreiding van de schoolkostenregeling en sport- en cultuurvoorzieningen voor volwassenen zou een toename van de gemeentelijke kosten betekenen maar vergroot het aanbod voor inwoners.
 - Lokaal aanbod kan alleen opgenomen worden als dat ook voor Amsterdamse minima interessant is omdat er voldoende deelnemers moeten zijn. Zo zal het zwembad in Monnickendam

onvoldoende aantrekkelijk zijn voor Amsterdamse minima. Dit wordt dan niet toegevoegd aan de pas, maar de Amsterdamse zwembaden zijn dat wel.

- De reiskosten naar het Amsterdamse aanbod zijn een drempel voor Waterlandse deelnemers. Amsterdam vergoedt momenteel geen reiskosten op de stadspas en heeft hiervoor een aparte regeling. Vervoersvoorzieningen kunnen (nog) niet op de pas gezet worden.
- Amsterdam besteedt het stadspasportal momenteel opnieuw aan. Nieuw is dat in de aanbesteding de eis tot meerdere portals voor regionale aansluiting is meegenomen.

- **4. Uitstel tot betere facilitering mogelijk is.**

De verhouding tussen aantallen passen en de overheadkosten valt nu nog erg ongunstig uit voor kleine gemeenten. De gemeenten Dijk en Waard en Amsterdam onderzoeken of het aantrekkelijker gemaakt kan worden voor regiogemeenten om aan te sluiten bij de stadspas. De conclusies van het onderzoek van Dijk en Waard hopen wij na de zomer te vernemen. Amsterdam neemt de mogelijkheid van aansluiting voor de regio mee in de nieuwe aanbesteding. Mogelijk biedt dat meer flexibiliteit dan in de huidige situatie. Op basis van deze uitkomsten kunnen we in 2026 opnieuw kijken of de voorwaarden (financieel en keuze in aanbod) gunstiger zijn.

Omdat beeld op de kosten en de voorwaarden van een regionale stadspas in ontwikkeling zijn, wordt in 2026 opnieuw beoordeeld of aansluiting bij een bestaande stadspas haalbaar is.

- **Uitkeren zonder aanvraag van minimavoorzieningen**

In plaats van een stadspas kan de gemeente bepaalde minimavoorzieningen ook automatisch uitkeren aan inwoners met een bijstandsuitkering of langdurige minima (zoals AOW-gerechtigden met een laag inkomen). Dit verlaagt de drempel voor gebruik, vermindert administratieve lasten en vergroot de effectiviteit van het minimabeleid. Het gaat dan om een generieke bijdrage, die de doeluitkeringen (computer/meedoen) vervangt door één keer per jaar een bedrag aan de bij ons bekende doelgroep uit te keren. We moeten eerst onderzoeken onder welke voorwaarden dit eventueel ingevoerd kan worden, mede in het kader van de strikte beperkingen op het voeren van inkomenspolitiek autonoom van het Rijk. Momenteel zijn enkele gemeentes onderdeel van een pilot om de werking van deze mogelijkheid te onderzoeken.

Een uitkering zonder aanvraag biedt diverse mogelijke voordelen voor zowel de inwoner als de gemeente. Door minimaregelingen direct toe te kennen aan rechthebbenden, wordt de toegankelijkheid vergroot en administratieve drempels verlaagd. Dit leidt tot een hoger gebruik van regelingen, vooral onder doelgroepen die normaal terughoudend zijn met aanvragen, zoals ouderen met een minimuminkomen. Daarnaast zorgt deze werkwijze voor een efficiëntere uitvoering en minder administratieve lasten voor de gemeente. Vanwege het huidige relatief lage aantal aanvragen is de positieve (financiële) impact van een bredere toekenning beperkt voor de uitvoering.

- **Juridische en praktische overwegingen**

Bij de implementatie van automatische toekenning moeten gemeenten rekening houden met juridische aspecten, zoals privacywetgeving en de rechtmatigheid van verstrekkingen. Daarnaast moet de gemeente bepalen welke regelingen zich lenen voor automatische toekenning en welke mogelijk een individuele beoordeling vereisen. Dit vraagt onderzoek, voorbereidingstijd en mogelijk de implementatie van nieuwe systemen.

- **Financiële impact van automatische verstrekking van minimavoorzieningen**

De gemeente Waterland begroot de uitgaven voor minimavoorzieningen op basis van het feitelijke gebruik van de afgelopen jaren. Dit betekent dat de kosten van regelingen momenteel te laag begroot zijn ten opzichte van de potentiële doelgroep omdat veel rechthebbenden geen aanvraag indienen.

Bij invoering van automatische verstrekking zal het aantal gebruikers naar verwachting toenemen. Hierdoor stijgen de uitgaven voor het minimabeleid structureel. Naast de directe kostenstijging kunnen er ook elders besparingen optreden omdat beter gebruik kan leiden tot een verbeterde bestaanszekerheid, wat bijdraagt aan minder beroep op schuldhelpverlening en bijzondere bijstand.

- **Financiële effecten**

In bijlage 1 staat een overzicht van de voorstellen met een financiële doorrekening.